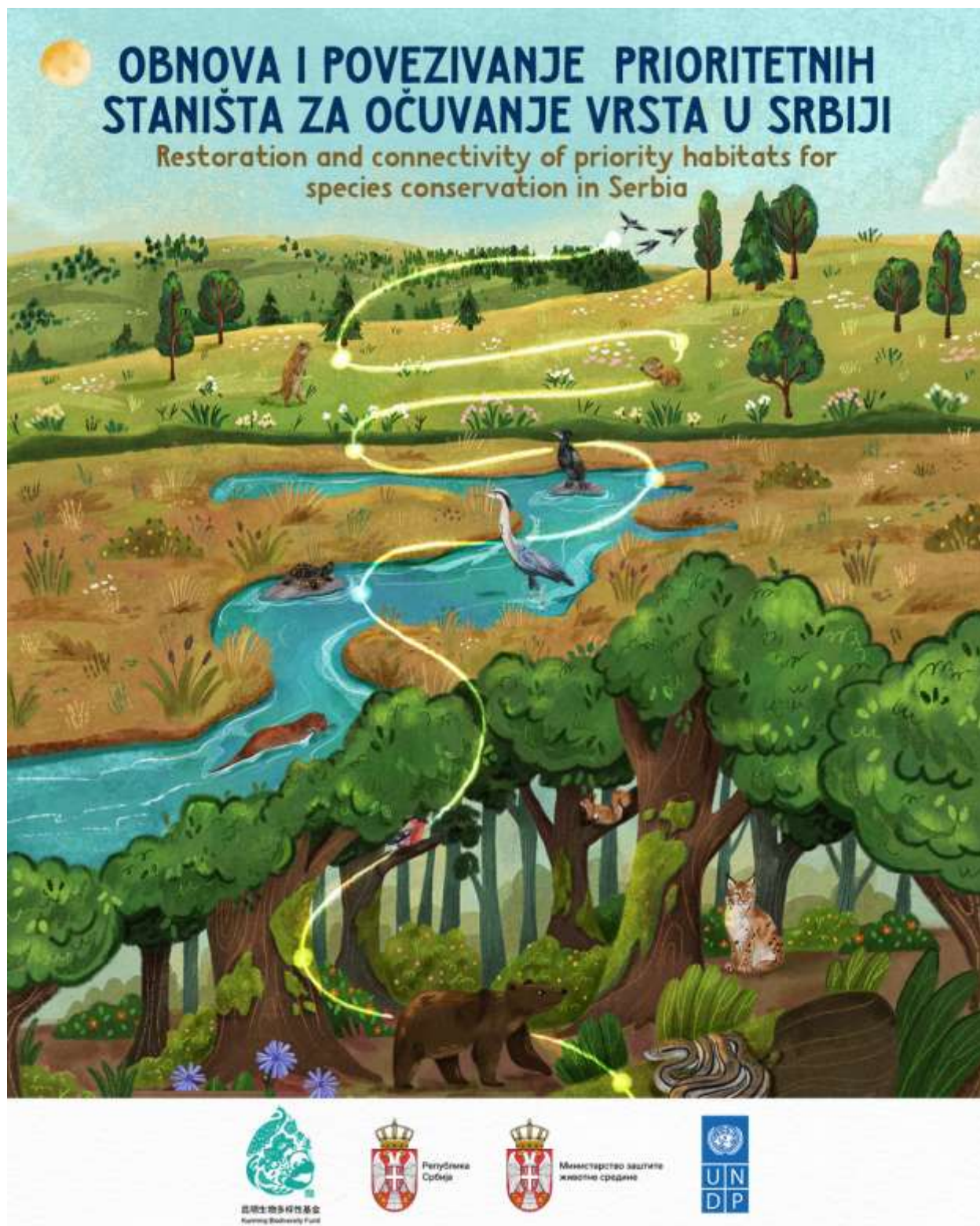

**ПРИЛОГ ЈАВНОГ ПОЗИВА ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТА ЗА
ОБНОВУ ДЕГРАДИРАНИХ ПРИОРИТЕТНИХ СТАНИШТА И
УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКИХ КОРИДОРА**

ПРИМЕРИ ПРОЈЕКТА СА АКТИВНИМ МЕРАМА ОБНОВЕ ТРАВНИХ СТАНИШТА, ВЛАЖНИХ СТАНИШТА И СТОЛЕТНИХ ШУМА, КАО И УСПОСТАВЉАЊЕ КОРИДОРА

Овај документ служи за информисање потенцијалних подносилаца пројектних идеја о базама за претрагу које садрже информације о већ спроведеним пројектима који су се бавили обновом травних станишта, влажних станишта и столетних шума, као и успостављања коридора, како у Србији, тако и у државама чланицама Европске уније и шире. Примери ових пројеката, односно њихови иновативни елементи, могу послужити као инспирација подносиоцима пројектних идеја у оквиру „Јавног позива за достављање пројеката за обнову деградираних приоритетних станишта и успостављање еколошких коридора“ у обиму у ком се уклапају захтеве позива.

Платформа [PANORAMA – Solutions for a Healthy Planet](#) је глобална иницијатива за размену знања која идентификује, документује и промовише проверена, применљива и успешна решења у области очувања биодиверзитета и одрживог развоја.

Јавна база података „PANORAMA Solutions“ садржи око 1,800 пројеката из области заштите и очувања биодиверзитета.

У оквиру тематске заједнице посвећене обнови природе (PANORAMA Restoration), платформа садржи преко 400 пројектних решења која су директно или индиректно везана за обнову станишта, повезивање екосистема и успостављање еколошких коридора на глобалном нивоу.

У наставку је дато неколико примера пројеката спроведених у Србији кроз подршку Програма Уједињених нација за развоје (United Nations Development Programme - UNDP) на обнови станишта (влажна станишта и травна станишта), као и пројеката са активним мерама везаним за успостављање коридора и тзв. прелазна станишта.

Напомена: На платформи Panorama Solutions тренутно постоје подаци само о делу пројеката који су спроведени у Србији уз подршку UNDP у оквиру области заштите биодиверзитета и екосистема. Увид у шири списак са кратким описом пројеката подржаних од стране UNDP у Србији можете видети [овде](#).

Improvement of Water Regime Management in the Okanj bara Special Nature Reserve

East Europe
Revitalization of water and wet habitats in SRP Obedska bara

East Europe
Natural measures for ecological Gradac

East Europe
Restoration of Wetland Habitats in Tara National Park through Innovative Technologies

East Europe
Revitalization of pastures in the Vršac Mountains

East Europe
Green Pastures for Green Transition

East Europe
Safe Passage for Pond Turtles

East Europe
Watering troughs for strictly protected animal species

East Europe
Safeguarding long-term conservation of birds of prey in the Fruška Gora National Park

LIFE Public Database (Јавна база података LIFE) представља свеобухватну онлајн платформу Европске комисије која садржи детаљне информације о свим пројектима финансираним кроз LIFE програм од његовог оснивања 1992. године. Ова јавно доступна база служи као алат за транспарентност и дељење знања, омогућавајући корисницима да претражују, анализирају и преузимају податке о свим подржаним пројектима путем напредних филтера по земљама, темама, стаништима или врстама.

Кроз подпрограм за природу и биодиверзитет (Nature and Biodiversity), који директно покрива обнову станишта и успостављање еколошких коридора у оквиру мреже Natura 2000, до данас је суфинансирано више од 5.400 пројеката.

Напомена: Пројекти у оквиру LIFE програма имају знатно веће буџете (обично између 1 и 4 милиона еура), са просеком суфинансирања од 60%, и просечним периодом спровођења од 4 године. У наставку је наведено само неколико пројеката из LIFE јавне базе по областима релевантним за овај јавни позив, како би се приказали примери са активним мерама за обнову и повезивање станишта, које могу дати идеју потенцијалним подносиоцима у оквиру овог позива. Препоручујемо да за пројектне идеје претражите ову базу уз кључне тематске речи за претрагу како би пронашли примере пројеката са одговарајућим садржајем.

ОБНОВА ПАШЊАКА/ТРАВНАТИХ СТАНИШТА

[Restoring EU priority grasslands and promoting their multiple use \(LIFE16 NAT/LV/000262\)](#)

Пројекат за обнову и очување пет приоритетних травнихтравних станишта у Летонији и бореалној биоеографској зони, који су у неповољном и опадајућем стању због фрагментације и недостатка активног управљања.

Активне мере обнове травнихтравних станишта:

1. Обнова и управљање травним стаништима
 - Спроведене су мере обнове на 1.391 ha травнихтравних станишта (планирано 1.320 ha), од чега је 98% у 18 Natura 2000 локалитета.
 - Обнова обухвата уклањање зарасле вегетације, инвазивних врста и поновно увођење традиционалног управљања као што су кошење и контролисана испаша.
2. Успостављање одрживог система испаше
 - Инфраструктура за пашарење је постављена на 773 ha, што омогућава природно одржавање ливада
 - Одрживо управљање испашом се примењује на 610 ha, утичући на стабилност и дугорочну очуваност станишта.
3. Повезивање станишта и препоруке за будуће управљање
 - Обновљени делови ливада у суседству (27,3 ha ван основних пројектних терена) служе као биолошки „коридори“ за повезивање фрагментираних станишта и повећање протока врста и генетског материјала.
 - Припремљене су препоруке за очување и повезивање ливада, као и предлози за агро-еколошке мере у националном плану развоја пољопривреде.
4. Пилот пројекти и нови модели управљања
 - Успостављање демонстрационе фарме са учешћем локалних фармера и јавности (145 догађаја).
 - Разрађено је 127 планова обнове за индивидуалне фарме, уз 15 интегрисаних планова на већим теренима.
 - Анализе економских аспеката и развој осам травнихтравних производа са великом додатном вредношћу.
5. Едукација и подизање јавне свести
 - Образовне активности, кампање и промоција значаја очувања природних ливада за биодиверзитет, економију и локалну заједницу.

Резултати:

- Преко 1.390 ha обновљених травнихтравних станишта, који чине мрежу за међусобно повезивање и проток врста.
- Значајно побољшано дугорочно управљање испаше и вредновање екосистема.
- Унапређена економска компонента очувања (традиционални и нови производи за тржиште).
- Образовани и активирани локални актери, креиран иновативни модел за повезивање и трајно очување травнихтравних станишта.

Овај пројекат је пример савременог приступа у обнови и одрживом управљању фрагментираним и угроженим пашњацима/травним стаништима, са нагласком на мере за повезивање микростаништа и очување биодиверзитета на нивоу целе бореалне биорегије.

<https://grasslife.lv/en/>

Restoring EU priority grassland habitats and building a new narrative for their management (LIFE21-NAT-LV-GrassLIFE2/101073829)

Овај пројекат је наставак успешног GrassLIFE пројекта и усмерен је на решавање основних узрока лошег и опадајућег стања свих семиприродних травнихтравних станишта од европског значаја у Летонији. Фрагментација, занемареност, смањен квалитет, и недостатак знања и подршке довели су до брзог смањивања површина ове вредне природне баштине.

Активне мере обнове травнихтравних станишта:

1. Обнова травнихтравних станишта и примена најбољих пракси

- Пројекат обухвата обнову 1.260 ha приоритетних станишта у 11 Natura 2000 локалитета, са фокусом на пет циљних типова: алувијалне ливаде (1630*), сувомезне и калцифилне ливаде (6120*, 6210*), врсте богате ливаде на силикату (6230*), те фаноскандијске нискоградске травне површине (6270*).
- Применом стандарда и иновативних метода обнове (препоруке из GrassLIFE), уклањају се неадекватни корови, инвазивне врсте и поново се успоставља динамика травнихтравних екосистема.

2. Унапређивање конективности ливада

- Изабране су локације кључне за међусобно повезивање травних станишта на основу GrassLIFE модела конективности и националног оквира за приоритетне акције (Prioritised Action Framework).
- Циљ је стварање континуираних "зелени коридора" и умањење дејства фрагментације, омогућавајући тако размножавање и миграцију врста карактеристичних за травна станишта.

3. Дугорочно управљање и мултиплицирање резултата

- Системско увођење трајног одрживог управљања на обновљеним ливадама (инфраструктура за контролисану испашу, кошење, елиминисање зарастања).
- Репликација и ширење нових пракси управљања на територији Летоније, али и у другим државама ЕУ.

4. Потпуно решавање узрока проблема

- Поред обнове, реализују се активности примењене едукације, подршке фармерима, подизања престижа “природне пољопривреде” и утицаја на политику за оснажење економије засноване на ливадама.
- У пројекат су укључене демонстрације, усмеравање на економске подстицаје и јавне комуникације.

Резултати:

- Обновљено најмање 1.260 ха приоритетних ливада у 11 кључних Natura 2000 подручја.
- Повећана повезаност микростаништа у корист опстанка и генетске размене типичних и ретких ливадских врста.
- Примена и тестирање иновативних метода обнове у пракси, са могућношћу ширења у друге делове ЕУ.
- Ојачани менаџмент, економска исплативост природних ливада и подигнута свест и знање најшире јавности.

Овај насавак изворног пројекта је савремени пример интегрисаног приступа: обнавља, спаја и чува травна станишта – као кључне „тачке и везе“ у европској зеленој инфраструктури, што је од пресудног значаја за животну средину, пољопривреду и биодиверзитет.

GRASSLANDHU

[Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures \(LIFE-IP GRASSLAND-HU\)](#)

Пројекат је усмерен на очување и обнову полу-природних травних станишта у Мађарској, која су вековима одржавана традиционалном испашом, кошењем и регулисањем водног режима. Са опадањем интересовања за традиционалну употребу травних станишта, велики делови су напуштени, чиме су угрожени биодиверзитет, флора и фауна.

Активне мере обнове:

1. Управљање травњацима ради очувања природе
Пројекат примењује традиционалне и прилагођене мере управљања (испаша, кошење) како би се очували вредни травни екосистеми и обезбедили најбољи услови за заштиту биљних и животињских врста.
2. Сузбијање зарастања жбуњем и пошумљавања
Организовано уклањање жбуња са травних површина - 480 хектара на 22 локације - омогућава обнову отворених станишта која су важна за бројне врсте.

3. Контрола инвазивних врста
Уклањање страних врста на 922 хектара како би се обновили природни травни екосистеми и повећао биодиверзитет.
4. Враћање пољопривредног земљишта у травног станишта
40 хектара обрадивог земљишта се претвара у травњаке/пашњаке, док се 77 хектара земљишта купује ради очувања.
5. Унапређење водног режима
На 2.000 хектара се побољшавају услови водног режима, што ће допринети стању травњака и повезаних станишта.
6. Одржавање и обнова еколошких коридора
Спречавање фрагментације и обнова коридора који омогућавају миграцију и повезаност популација дивљих животиња.
7. Подршка и обучавање сточара
Ради се на подизању свести и обуци сточара за примену метода управљања травњацима, кроз унапређење инфраструктуре, праксе испаше и других мера.
8. Контрола водених нивоа и ревизија мера за заштићене врсте
Активно праћење и управљање воденим условима, као и ефеката мера обнове на приоритетне и индикаторске врсте, укључујући успостављање нових колонија за одређене угрожене врсте сисара (*Cricetus cricetus* и *Nannospalax leucodon*).

Резултати:

- Побољшано стање травњачких екосистема и врста на 30 локалитета кроз активне мере обнове
- Повећана стабилност и раст популације заштићених врста
- Повећана површина и повезаност травних станишта, са обновљеним локалним популацијама угрожених врста
- Успостављена дугорочна сарадња са секторима, институцијама и фондацијама на укупно 42 повезана пројекта

Пројекат комбинује активне мере на терену са дугорочном интеграцијом управљања и финансирањем, како би полу-природни травњаци остали очувани и отпорни, уз значајне користи за биодиверзитет и локалне заједнице.

<https://www.grasslandlifeip.hu/en>

Habitat restoration, grassland birds conservation status improvement and promotion of nature based solutions through resilient mosaic Mediterranean landscape (LIFE24-NAT-HR-Mosaic of LIFE)

Пројекат је усмерен на обнову и дугорочно очување травних станишта и одређених врста птица на осам Natura 2000 локалитета у Средњој Далмацији. Подручје обухвата мозаик пашњака, ливада, медитеранске вегетације и традиционалних камених зидова (сувومهђа), који бележи драстичан пад квалитета услед напуштања екстензивне пољопривреде, зарашавања жбуном и младом шумом, и демографског пада села. Ово доводи до губитка отворених станишта, повећања опасности од пожара и смањене отпорности пејзажа на климатске промене.

Активне мере обнове травних станишта:

1. Рестаурација и отклањање зараслих површина

- Обнова најмање 560 ха отворених, али зараслих, травних станишта кроз систематско уклањање жбуња и подмладка дрвећа (међу њима, типови: алпске и супалпске калцијумске ливаде, суве и полусуве полуприродне ливаде, источномедитеранске ливаде, субмедитеранске травне површине).
- Побољшање структуре станишта и смањење жбуња, нарочито у зонама гнезђења циљаних врста птица.

2. Унапређење управљања и одрживе испаше

- На преко 1.020 ха уводе се побољшани режими испаше и кошења, постављање и модернизација инфратструктуре за испашу (електричне пастирице, мобилни торови итд.), и управљање ливадама по принципима прилагођеним биодиверзитету.
- Подршка најмање 20 пољопривредних газдинстава за прихватање различите врсте стоке за испашу и одрживих метода.

3. Обнова извора воде и пилот станишта

- Рестаурација најмање 18 појила, бара и бунара за омогућавање коришћења удаљених ливада (хидролошка обновљивост).
- Обнова напуштеног шљунакописа (13 ха) као пилот-пример једноставних мера заснованих на природи за трајни повратак травних станишта.

4. Контролисана пренамена пејзажа и валоризација мозаика

- Детаљна анализа пејзажног мозаика и израда приоритетних зона за обнову, заштиту од пожара и циљано управљање.
- Израда и имплементација препорука за просторне и шумарске планове, што директно упућује на задржавање и повећање степена пејзажне испресецаности (мозаичности).

5. Усмеравање агро-еколошких шема и политике

- Пилотирање прве резултатске агро-еколошке шеме у Хрватској за травна станишта, у сарадњи са пољопривредницима и интеграција у будућа стратешка документа до 2027.
- Израда методологије и препорука за трајно укључивање критеријума мозаика у управљање просторним, пољопривредним и планским оквирима.

6. Едукација, учешће јавности и умрежавање

- Интезивне едукационе и грађанско-научне активности – обука, комуникација, радионице за локално становништво, пољопривреднике и стручњаке.
- Дељење најбољих пракси и знања са институцијама у Хрватској и западном Балкану, умножавање резултата и After-LIFE план.

Резултати:

- Обновљено најмање 560 ha зараслих Natura 2000 ливада и унапређено одрживо управљање на више од 1.000 ha, што доводи до стабилизације популација четири циљне врсте птица и других типичних ливадских врста.
- Очуван и унапређен пејзажно-еколошки мозаик, смањен ризик од великих пожара и повећана отпорност на климатске промене.
- Јачана економска одрживост традиционалне пољопривреде и нове, ефикасне политике за трајну заштиту и обнову травних станишта.

Овај пројекат представља пример интегрисане обнове травних станишта – кроз уклањање зараслих површина, повратак традиционалног коришћења, обнову воде и увођење практичних, дугорочних модела управљања, кључно за заустављање губитка биодиверзитета и опоравак еколошког мозаика у Средњој Далмацији.

<https://www.biom.hr/projekti/mosaic-of-life/>

Restoration of priority grassland habitats in Slovakia and Romania (LIFE23-NAT-SK-LIFE DIVERSEED)

Пројекат је усмерен на обнову и очување приоритетних травних станишта Панонског басена у Словачкој и Румунији. Ова станишта, која обухватају слана поља, пашњаке и влажне ливаде, изложена су деградацији услед интензивне пољопривреде, напуштања традиционалних метода газдовања и ширења инвазивних врста.

Активне мере обнове у оквиру пројекта укључују:

1. Обнова травних станишта на 920 ha
На 85 локација (320 ha у Словачкој, 600 ha у Румунији) спроводи се активна обнова деградираних травних станишта како би се побољшало њихово стање.
2. Сакупљање и коришћење локално прилагођених семенских смеша
Развијање и примена протокола за сакупљање семена из приоритетних станишта и „ресејавање“ травних станишта са семеном аутохтоних врста из оригиналних станишта. Развијене су две сорте богате семенске смеше у Словачкој и једна специфична смеша за Румунију, чије се увођење и комерцијализација припремају.
3. Реинтродукција угрожених биљних врста
Узгајање и садња 2.500 садница 10 водећих угрожених врста, на најмање 35 локација, са циљем јачања угрожених популација и повећања њихове распрострањености на преко 50 станишта у Словачкој.
4. Контрола и сузбијање инвазивних врста
Систематско уклањање инвазивних страних врста које угрожавају травна станишта и аутохтоне врсте.
5. Коришћење иновативних метода мапирања и праћења
Коришћење дрона, сателитских слика и традиционалне теренске процене за

прикупљање тачних научних података о стању и губитку станишта, што омогућава боље планирање обнове.

6. Унапређење агро-еколошких шема у Румунији

У сарадњи са најмање 50 пољопривредника на 100 ха, унапређују се постојеће шеме субвенција како би се подржала дугорочна обнова и одрживо управљање врло вредним травним стаништима.

7. Умножавање добрих пракси

Најуспешније мере обнове и методе биће примењене на додатних најмање 15 локација ван директног домета самог пројекта.

Резултати:

- Обновљено 920 ха приоритетних травних станишта
- Повећање популација угрожених врста и унапређење услова за опрашиваче
- Развијене и употребљене регионалне семенске смеше, укључујући тржишну припрему
- Примена савремених метода за евиденцију и праћење биодиверзитета и стања станишта
- Успостављање основе за одрживо и активно управљање травним стаништима у сарадњи са локалним заједницама, фармерима и другим актерима

Овај пројекат пример је интегрисаног приступа који обједињује активне мере обнове, унапређено управљање и савремену научну подршку за дугорочну заштиту и обнову травних екосистема Панонског региона.

<https://broz.sk/en/projekty/life-diverseed/>

ОБНОВА ВЛАЖНИХ СТАНИШТА

Bringing the Bure back to LIFE: Hoveton Wetland Restoration Project (LIFE14 NAT/UK/000054)

Пројекат се фокусирао на активну обнову два кључна влажна станишта — Hoveton Great Broad и Hudson's Bay — у оквиру међународно важног Broads Natura 2000 комплекса. Ова језера су деградирана због дуготрајне прекомерне еутрофикације и губитка биодиверзитета, углавном због историјских уноса нутријената из канализације и дифузних извора.

Активне мере обнове влажних станишта:

1. Активна обнова језера

- Основна мера: уклањање 54.000 m³ нутријентима богатог муља из језера, што значајно смањује доступност фосфора и других елемената који подстичу "цветање" алги и деградацију.
- Ово омогућава постепени повратак прозирне воде и разноликости водених макрофита (водене биљке) — основа здравог влажног станишта.

2. Стварање нових влажних станишта

- Рециклиран муљ искоришћен је за стварање 3,7 ha нових влажних станишта (calcareous fen), пресађивањем делова травнатих мочвара са других локација.
- Овим се обнављају изгубљени делови приобалних зона уз језера и стабилизују обални екосистеми.

3. Хидролошке мере: отварање и повезивање водотокова

- Пробијање и отварање два стара канала, чиме се омогућава боље испирање нутријената из језера и поспешује природна циркулација воде.
- Ово доприноси даљој редукцији нутријентног оптерећења и побољшању услова за водени биљни и животињски свет.

4. Биоманипулација и мониторинг

- Иако предвиђено уклањање рибе као биоманипулациона мера није у потпуности реализовано, настављен је мониторинг стања — праћење промена у биљној разноврсности, води, зоопланктону и фосфору.
- Побољшања у квалитету воде и разноврсности макрофита су већ забележена, што представља добру основу за даље опорављање.

5. Едукација, приступ и укључивање јавности

- Нови мост, платформе, едукативни простори, информативне табле, плутајуће платформе и иновативне активности (перископ за посматрање подводних промена).
- Грађани, посетиоци и волонтери су активно укључени путем програма едукације и мониторинга; повећан је број посетилаца за 22%.

6. Дугорочно управљање и надзор

- Основана After LIFE Steering Group, која наставља спровођење мониторинга и активног управљања ради одржања побољшаног стања влажних станишта.

Резултати:

- Оба језера прешла из "неповољног/незимењеног" стања у "опорављајуће" стање.
- Значајно побољшан квалитет воде, смањен укупни фосфор, повећана разноврсност макрофита и фитопланктона.
- Обновљено и створено 3,7 ha влажних станишта.
- Ојачана функција језера као екосистема и стратешке базе за птице, видре и друге врсте.
- Омогућена и подржана дугорочна еколошка отпорност и реституција влажних станишта за Broads регион.

Овај пројекат је пример активне обнове влажних станишта, где су механичка рестаурација, искоришћавање постојећих материјала за стварање нових станишта и укључивање јавности у управљање довели до ефикасног еколошког опоравка и дугорочне отпорности међународно важних водених екосистема.

<https://hovetongreatbroad.org.uk/>

Bird conservation in Lesser Prespa Lake: benefiting local communities and building a climate change resilient ecosystem (LIFE15 NAT/GR/000936)

Пројекат се фокусирао на обнову и активно управљање влажним стаништима Преспанског националног парка – једне од највреднијих мочварних зона Европе. Циљ је био побољшање статуса циљних врста птица водарица, обнављање влажних станишта и подизање отпорности екосистема кроз низ активних мера.

Активне мере обнове влажних станишта:

1. Управљање приобалном и влажном вегетацијом

- Очићена и уклоњена прекомерна вегетација трске дуж обале језера (укључујући ручно кошење и механичко потискивање), што је омогућило отварање нових влажних ливада и приступ за храњење птица водарица као што су пеликани, корморани и чапље.
- Захваљујући овим интервенцијама, увећан је број доступних хранилишта посебно у периоду ниског водостаја и екстремних суша.

2. Обнова ушћа потока и рестаурација мрестилишта риба

- Обновљена су два ушћа потока, што је омогућило поновну успоставу природне везе између језера и околног слива.
- Ова мера је омогућила лакши приступ мрестилиштима за многе врсте риба, повећавајући и хранљиву базу за птице (пеликане, корморане).

3. Стварање и одржавање противпожарних појасева у тршћацима

- Креирани и одржавани противпожарни појасеви у приобалној зони где је присутна трска, чиме се значајно смањио ризик од великих пожара који су раније озбиљно угрожавали гнездеће колоније осетљивих врста.
- Ово је такође омогућило да најдубље зоне појасева служе као алтернативна хранилишта током суша.

4. Коришћење и одстрањивање биомасе трске

- Очићена трска је коришћена као сточна храна и као природни кондиционер за земљиште у пољопривреди, што је подстакло дугорочно партнерство са локалним сточарима и пољопривредницима; тиме се обезбеђује мотивација за сталано одрживо управљање тршћацима.

5. Прилагођавање на климатске промене

- Извршена је детаљна студија очекиваних утицаја климатских промена, а налази су интегрисани у нове планове управљања и конкретне смернице за будућу адаптацију.

6. Јачање сарадње, едукација и учешће јавности

- Спроведене су едукације и ангажовање локалне омладине, еколошке радионице и промоција улоге влажних станишта у очувању биодиверзитета.
- Ојачана је и прекогранична сарадња у области управљања влажним стаништима.

Резултати:

- Отворене нове површине мокрих ливада и приступачних приобалних зона за храњење птица и рибљи мрест.
- Значајно смањење ризика од пожара у тршћацима и смањење смртности младих и гнездећих птица.
- Одржано и обogaћено партнерство са сточарима и пољопривредницима кроз коришћење биомасе.
- Развијене нове управљачке праксе које отпорније реагују на екстремне климатске догађаје.
- Повећано разумевање и учешће локалног становништва у заштити влажних станишта.

Овај пројекат представља успешан пример интегрисане обнове влажних станишта, где су активне интервенције (уклањање трске, обнова ушћа, стварање ватроотпорних појасева) директно допринеле очувању птица и риба, смањењу ризика од пожара и одрживом управљању у једном од најзначајнијих европских влажних подручја.

<https://www.prespawaterbirds.gr/the-project-weg-11899.html>

Piloting integrated wetland restoration approaches in Latvia and Lithuania (LIFE20 NAT/LV/000273)

Пројекат је посвећен обнови два велика комплекса влажних ливада и тресава у Летонији и Литванији, са циљем оживљавања екосистема, побољшања статуса станишта и развоја локалних руралних заједница. Фокус је на директним мерама обнове функције влажних станишта и дугорочном одрживом управљању у оквиру Natura 2000 мреже.

Активне мере обнове влажних ливада и тресава:

1. Обнова хидролошког режима (рекултивација влажних станишта)

- Повратак природног водног режима на укупно 790 ha (160 ha у Летонији и 630 ha у Литванији), чиме се обезбеђују услови за дугорочно очување и поновно успостављање станишта од европског значаја и циљних врста.
- Хидролошке интервенције укључују затварање канала, подизање нивоа подземних вода и поновну инундацију, заустављање дренаже и деградације тресава и влажних ливада.

2. Обнова станишта од значаја за директиве ЕУ

- Рестауирано 1.080 ha станишта директиве о стаништима (Habitat Directive): у Летонији 580 ha типичне влажне ливаде (6450), а у Литванији 500 ha неколико различитих тресавских и мочварних станишта (7140, 7160, 7230, 6270).
- Ово је директно допринело обнови станишта за ретке биљке, птице и водоземце.

3. Увођење и демонстрација одрживе екстензивне испаше

- На обновљених 1.324 ha установљен дугорочни систем екстензивне испаше (сточарство са малим интензитетом), који спречава поновно зарастање, одржава повољно стање биљних заједница и осигурава економски модел одрживог управљања.
- Мултифункционалност: испаша подржава економију фармера (биоекономски модел), а истовремено обезбеђује очување стања станишта.

4. Обогаћивање станишних услова за бројне врсте

- Рестауирана подручја постају кључна гнездећа, хранујућа и миграциона станишта за циљне врсте (нпр. птице: *Gallinago media* и *Cyanecula svecica* и водоземци: *Bombina bombina* и *Triturus cristatus*).

5. Интеграција локалне заједнице и развој биотуризма

- Подигнута свест и укљученост приватних власника и фармера који добијају директну економску корист од управљања обновљеним стаништима.

- Подршка развоју сеоског туризма у Natura 2000 подручјима, мултифункционална употреба подручја (посматрање птица, едукација, одмор у природи).

6. Едукација и ширење знања

- Пројекат преноси искуство о ефектима различитих режима испаше и обнове влажних ливада на више од националног нивоа (Бореална регија, цела ЕУ).
- Јачање свести о вредности Natura 2000 и функцији станишта у регионалном развоју мање развијених подручја.

Резултати:

- Хидролошки ревитализовано 790 ха влажних ливада/тресава.
- Санитетски обновљено 1.080 ха приоритетног станишта.
- Успостављен самоодржив систем дугорочне испаше на 1.324 ха.
- Обновљене базе за птице, водоземце и биљне заједнице у три Natura 2000 области.
- Подржан биотуризам и економски опстанак у руралним срединама.
- Више знања о еколошкој и економској вредности функционалних влажних станишта широм Летоније, Литваније и ЕУ.

Овај пројекат је одличан пример активне обнове влажних ливада и тресава, где се мере на терену (хидролошка рестаурација, испаша, управљање биомасом) интегришу са развојем руралних заједница и подршком заштићеним врстама и стаништима у складу са европском стратегијом за биодиверзи

<https://lifemarshmeadows.eu/en/>

Return of Rural Wetlands: Local participation and innovative methods for cost-effective large-scale wetland restoration (LIFE09 NAT/FI/000563)

Пројекат је усмерен на обнову и умрежавање влажних станишта у руралним деловима Финске, са кључним фокусом на подстицање локалне иницијативе, јачање биодиверзитета и успостављање функционалних влажних станишта кроз читаву земљу, посебно ван заштићених подручја. Пројекат је показао иновативне теренске активности активне обнове и модел партиципативне заштите, који се може пренети широм ЕУ.

Активне мере обнове отворених влажних станишта:

1. Репрезентативна мрежа демонстрационих локалитета

- Успостављена је национална мрежа од око 30 пилот локалитета са отвореном воденом површином, на приватном земљишту у сарадњи са власницима, невладиним организацијама и локалним асоцијацијама.
- Укупно обновљено или створено 48 влажних станишта (340 ha), што је знатно више од пројектованих 200 ha.

2. Интензивне теренске рестаурације

- Поправка брана и прелива, креирање вештачких острва и слободних, меандрирајућих обала (дубљење канала, уклањање густе сувишне вегетације, моделирање терана).
- Земљани радови на прилагођавању водених и приобалних станишта са циљем враћања шароликости мочварних екосистема и отворене воде.
- Враћање природне поплавне динамике (регулисање/нивелирање воде, задржавање воде у периодима суше).

3. Враћање повезаности станишта

- Обновља се структурна и еколошка повезаност међу влажним стаништима, омогућавајући миграцију и ширење врста на регионалном нивоу.

4. Активне мере за повећање биодиверзитета

- Значајан пораст броја одраслих птица водарица и младунаца на локацијама обновљених станишта.
- Пораст популације мочварне жабе и повећана разноврсност макробезкичмењака (индикатор квалитета станишта).

5. Интерактиван модел удруженог управљања

- Први пут је примењен модел партиципативне заштите: укључени су општине, удружења, фармери, ловачка друштва и ентузијасте.
- Локалне заједнице добиле су практично искуство у обнови влажних станишта и знање кроз приручнике, приручне водиче и едукације.

6. Друштвено-еколошке и економске користи

- Повећање естетске и рекреативне вредности крајолика, користи за локално становништво (лов, одмор, образовање).
- Контрола површинских вода, селективно везивање нутријената и седимената – допринос квалитету вода у региону.
- Могућност развоја бизниса у области обнове и одржавања мочвара.

7. Преносивост и утицај

- Модел лако преносив и применљив у другим ЕУ државама – минимална бирократија, фокус на сарадњу са власницима земљишта.
- Пројекат утицао на националне критеријуме субвенција и управљачке стратегије за пољопривредне и шумске мокре зоне.

Резултати:

- Обновљено/успостављено 340 ha влажних станишта на 48 локалитета (највише у руралним срединама).

- Значајно побољшан статус птица водарица, раст популација врста које су индикатори квалитета екосистема.
- Више знања, мотивације и учешћа локалног становништва него икада раније.
- Нови модел заштите и обнове лако применљив широм Финске и ЕУ.

Овај пројекат је пример како се ефикасном теренском обновом, земљишном санацијом, и укључивањем читаве заједнице за кратко време могу оживети запостављена, а биолошки вредна, рурална влажна станишта – што је пресудно за дугорочни опстанак бројних европских врста и екоуслуга.

<https://kosteikko.fi/en/>

Restoring Hydrology in Amalvas and Žuvintas Wetlands (LIFE07 NAT/LT/000530)

Rehabilitation of peat and wet habitats on the Saint-Hubert Plateau (LIFE03 NAT/B/000019)

Пројекат се бави обновом тресава и других влажних станишта на платоу у срцу Ардена, где су неодговарајуће шуме (посебно јела – смрча) угрозиле природне хидролошке и биолошке функције овог подручја. Пројекат је реализовао низ активних мера обнове, од уклањања јела до хидролошке рестаурације и развоја подржавајућег система испаше.

Активне мере обнове тресава и других влажних станишта:

1. Уклањање смреке – враћање природним тресавским стаништима

- Уклоњено је преко 472 ха плантажа смрче и обновљене су структуре тресава, влажних ливада и мочвара (значајно више од планираних 150 ха).
- Овим је омогућен повратак типичних биљних и животињских заједница у подручје високог платоа.

2. Експанзивна хидролошка рестаурација

- Деактивирано 81 км дренажних канала, изграђено 24 велика и 2.449 малих језерца/баре за задржавање воде и стварање стационарних влажних микроклима.
- Подигнуто 15,5 км минералних брана и 690 м штипајних препона, опорављен природни водни режим.

3. Контрола инвазивних врста и стварање пожарних зона

- Применом интензивне испаше (475 оваца на 110 ха), чишћење младих јела и мочварне траве (*Molinia caerulea*), очувано и обновљено тресавско станиште и предеона разноликост.
- Исаша омогућена изградњом сталних и мобилних ограда (72 ха), торова за овце и мобилних пастирица.

4. Обнова и дисперзија мочварских биљних заједница

- Посађено 14,87 ha траве (*Eriophorum* sp.), 6,72 ha, врбе (*Salix aurita*) из 15.000 резница, 85,21 ha станишта листопадних шума (бреза, храст), расејано семе маховина тресетница (*Sphagnum* sp.) на 3,43 ha.
- Овим су обновљени фронтови тресавског биодиверзитета и ојачане популације кључних врста.

5. Стварање приручне инфраструктуре за пашарење

- Изграђене куће за чобане, ограде и мобилне пастирице, омогућена испаша отпорних раса оваца (арденске, шкотске, немачке) и крава.

6. Јачање јавне свести и мониторинг

- Подигнут јединствен природни резерват на 623,69 ha са управљачким комитетом и дугорочним праћењем: биљке, птице, гмизавци, водоземци, лептири и хидрологија.
- Постављене посматрачнице, едукативни панели и снимљен документарни филм.

7. Пример за регион и успех у враћању миграционих врста птица

- Први пут после неколико деценија – повратак ждрала (*Grus grus*) на ово подручје је била директна последица успешне рестаурације.
- Пројекат постаје модел за друге LIFE пројекте у Валонији и шире.

Резултати:

- Обновљено 472 ha тресава и влажних станишта, преко 623 ha стављено заштиту у оквиру резервата.
- Деактивирано 81 km дренажних канала, ископано >2.400 језераца/бара, подигнуто 16 km брана, подржана биомаса.
- 110 ha под интензивном испашом (475 оваца и крава).
- Обновљена биљна разноликост и природни циклус хидрологије.
- Ојачана јавна свест
- Повратак ждрала на подручје после више деценија

Овај пројекат је доказ да се конкретном теренском обновом, уклањањем инвазивних врста, рестауирањем водног режима и интеграцијом испаше могу ревитализовати велики комплекси тресава и влажних станишта, за дугорочну корист биодиверзитета и локалне заједнице.

biodiversite.wallonie.be/files/eDocsBiodiversite/Projets/rapports/projet_life_sh_synthese_finale_grand_public.pdf

ОБНОВА СТОЛЕТНИХ ШУМА

Recreating old growth features in Oak woodlands for Biodiversity Conservation, habitat restoration and climate resilience (LIFE25-NAT-ES-LIFE-BASOZAR/101295450)

Пројекат је усмерен на научно засновану обнову старих храстових шума у Баскији, како. Активности обнове обухватају:

1. **Дизајнирање и примена протокола обнове:**
Ови протоколи су осмишљени да подстакну формирање великих старих стабала, остављање и додавање мртвог дрвећа, развој микростаништа повезаних са дрвећем, као и структуралну разноликост и неуједначену старосну класу стабала. Ове интервенције „убрзавају“ природне процесе који би иначе трајали вековима.
2. **Обогаћивање станишта и структурно унапређење:**
У храстовим шумама се уклањају монокултуре и појачава разноликост, додаје се мртво дрво, отварају прореди у крошњи ради стварања простора за нова стабла и формирају хетерогене структуре шума са различитим висинама и старосним класама.
3. **Успостављање зелених коридора и буфер зона:**
Ове мере омогућавају бољу повезаност између фрагментираних станишта са храстовим стаблима, стварају могућност за кретање дивљих животиња и других организама, и смањују ризик од деградације и губитка станишта.
4. **Обогаћивање шума мртвим дрветом и микростаништима:**
Механичким додавањем мртвог дрвета, остављањем старих стабала и стварањем „микростаништа“ (рупе, кора, гнилеж) оживљавају се терени за специфичне врсте које зависе од таквих услова.
5. **Активно подстицање биодиверзитета и складиштење угљеника:**
Промовише се раст органске материје у земљишту, повећавају се залихе угљеника, а услед структурног унапређења шума популација заштићених врста се стабилише или расте.
6. **Праћење и процена резултата обнове:**
Спроводи се и праћење стања биодиверзитета, земљишта, угљеника и микроклиматских услова у обновљеним шумама, како би се проценили директни ефекти активности обнове.

Ове активности се спроводи на шест пилот локација површине од 10 до 20 хектара, на укупно 90 хектара, са циљем да се убрза развој старих шумских карактеристика и побољшају услови за биодиверзитет и целокупно здравље екосистема.

Preserve Key Forest Habitats of the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*) in Bulgaria (LIFE12 NAT/BG/001218)

Пројекат је био усмерен на дугорочно очување орла кликташа (*Aquila pomarina*), глобално угрожене врсте, кроз осигурања заштите и одрживог коришћења шумског станишта која су кључна за опстанак ове и многих других врста.

Активне мере обнове и управљања стаништима:

1. Заштита и одрживо управљање шумским стаништима малог орла
 - Спроведена је инвентаризација и идентификација гнездилишта у 16 Natura 2000 локалитета.
 - Око 90 парова орлов кликташа регистровано, са 73 активна гнезда и 77 територија.
2. Планирање и спровођење одрживе праксе управљања шумама
 - Израђен је модел дистрибуције станишта и Национални акциони план за орла кликташа, који је одобрен од стране надлежних институција.
 - Укључен је нови приступ у шумарској регулативи, где се инвентарисање биодиверзитета постаје део редовног посла компанија, што је иновативно у шумарству.
3. Развијање и примена методологија за мониторинг и управљање
 - Примена методе за мерење количине и карактеристика мртвог дрвета и биотопских стабала, усвојене од националне агенције за шуме.
 - Развој модела дигиталне националне шумске информационе платформе, укључујући базе података, управљање шумама, праћење транспорта дрвета, мере превенције и информације о пожару, болестима, старим шумама и еколошким услугама.
4. Обука и ангажовање стручњака
 - Више од 190 шумара обучено за заштиту орлова и примену одрживих пракси у шумарству.
 - Именовано 17 организационих јединица у агенцији за шуме за едукацију шумара и надзор, како би се осигурала боља примена пројектних мера.
5. Заштита гнездилишта од директног уништавања и криминала
 - Заштита и редовно праћење 20 парова орла кликташа и спроведена кампања против криволова „Штитим шуме и орлове у Бугарској“.
6. Унапређење станишта и услова за опрашиваче, дивље врсте и друге птице
 - Пројектом инвентарисане и друге врсте грабљивица и црних рода у локалитетима, са укупно 91 гнездећим паром.
7. Подршка локалним заједницама и економија
 - Остварена подршка малим и недовољно развијеним регионима кроз развој одрживих недрвених шумских производа и одрживог екотуризма.
 - Створена привремена и стална радна места за локално становништво.

Резултати:

- Побољшано стање и мониторинг гнездилишта орла кликташа у 16 Natura 2000 локалитета (133.000 ha)
- Усвојен и примењен модел управљања шумским екосистемима који подржава очување птица
- Уведена иновативна пракса у шумарству са акцентом на очување биодиверзитета

- Јачање сарадње и свести међу професионалцима, локалним заједницама и широј јавности

Овај пројекат представља пример успешне интеграције активних мера обнове, планског управљања, едукације и директне заштите угрожених врста и њихових станишта, са конкретним ефектима на повећање стабилности и будућности популације орла кликташа у Бугарској.

<https://eagleforests.org/home/>

Conservation of saproxylic beetles in the Carpathians (LIFE19 NAT/RO/000023)

Пројекат се фокусира на обнову и очување станишта сапроксилних инсеката у заштићеном подручју Putna Vrancea Natura 2000 (Карпати, Румунија). Ови инсекти (посебно *Rosalia alpina*, *Osmoderma eremita* и *Lucanus cervus*) зависе од присуства старих стабала и мртвог дрвета, али су због селективне сече и уклањања ових старих стабала њихове популације у наглом паду.

Активне мере обнове које су спроведене:

1. Побољшање повезаности фрагментисаних старих шума
 - Успостављена су 22 прелазна станишта („stepping-stone habitats”) микростаништа и међупростора на површини од 1.200 ha, чиме је омогућена миграција и размена популација пет циљних врста сапроксилних тврдокрилаца између старих шума.
2. Директно стварање и унапређивање погодних станишта
 - 625 стабала у пројектној зони је активним мерама модификовано да подсећају на стара стабла, која су кључна за развој сапроксилних врста.
 - Постављено је 300 осунчаних мртвих стабла у близини постојећих старих стабала као микростаништа за инсекте.

- Успостављена су вештачка и природна станишта мртваг дрвета: направљено је 170 специјализованих кутија са дрвеним прахом и 500 дрвених гомила за репродукцију ових врста.
- Како би се обезбедила светлост и услови, уклоњена је зарасла вегетације на 20 ha уз новооснована станишта са мртвим дрветом.

3. Увођење савремених и одрживих метода

- Примена феромона као еколошки прихватљиве методе за надзор и идентификацију сапроксилних врста, чиме се смањују повезане заблуде о њиховој штетности и ризици од погрешног третмана као „штеточина“.

4. Партиципативни мониторинг и укључивање актера

- Ангажовано више од 1.000 професионалаца из шумарства и заштите природе, као и преко 15.000 заинтересованих грађана кроз радионице, едукације и мониторинг, што је унапредило знање о значају сапроксилних инсеката и њихових улога у екосистему.

5. Правна заштита

- Израђен и покренут легално обавезујући национални акциони план за пет угрожених сапроксилних врста, који омогућава дугорочну конкретну заштиту ових врста на државном нивоу.

Резултати:

- Значајно побољшано стање 200 km² станишта за *Rosalia alpina* и *Lucanus cervus* и 100 km² за остале циљне сапроксилне тврдокрилце, што је повећање за 10–20% погодних станишта и бројности у Румунији.
- Демонстриран модел преласка са пасивне (повремено остављена стара стабла) на активну обнову (стварна производња нових ветеранских стабала и активна контрола мртваг дрвета).
- Промена перцепције менаџера и шумских радника – сапроксилни инсекти више нису сматрани штеточинама, већ као кључне врсте за отпорност шума и очување биодиверзитета.
- Мере из овог пројекта служе као пример добре праксе за друге заштићене области у Карпатском региону и шире.

Овај пројекат је пример интеграције конкретних теренских мера обнављања станишта са едукацијом, правном заштитом и иновативним шумарским праксама ради дугорочне заштите сапроксилних инсеката и њихових станишта у румунским Карпатима.

<https://liferosalia.ro/>

УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКИХ КОРИДОРА

Restoration of habitats for root vole (*Microtus oeconomus mehelyi*) (LIFE17 NAT/SK/000621)

Пројекат се бави очувањем и обновом станишта за волухарицу (*Microtus oeconomus mehelyi*), ендемску и реликтну врсту панонског подручја која опстаје у малим, изолованим популацијама у западној Мађарској, источној Аустрији и југозападној Словачкој. Врста захтева изузетно специфична влажна станишта и изразито је осетљива на фрагментацију истих.

Активне мере успостављања коридора:

1. Обнова и повезивање станишта

- Врши се обнова више од 300 ха погодних станишта у Словачкој и преко 250 ха у Аустрији; и рестаурација преко 30 ха влажних станишта и 2.500 m речних рукаваца у Мађарској.

- Основне мере: подизање нивоа воде, рестаурација мочвара, влажних ливада и тршћака, уклањање инвазивне вегетације, поново увођење аутохтоних биљних заједница и управљање пашом.

2. Креација еколошких коридора и „прелазних станишта“ (stepping-stone habitats)

- Појачање повезаности изолованих микростаништа кроз:
 - Успостављање минимум 50 km биолошких коридора и прелазних станишта
 - Коридори укључују заштитне појасеве уз водотокове и влажна станишта.
 - Ови коридори омогућавају премошћавање фрагментације, слободно кретање, генетску размену и стабилност популације.

3. Набавка и трајна заштита земљишта

- Куповина и обезбеђивање најмање 113 ha за трајну природну заштиту и обнову станишта.

4. Едукација, промоција и учешће локалне заједнице

- Развој информационих материјала, изложба, изградња платформе за посматрање и организовање едукативних радионица и теренског обучавања студената/истраживача (телеметрија, праћење).
- Подизање свести о значају влажних станишта и улози коридора за очување фауне.

5. Менаџмент обновљених травних станишта

- Након обнове и повезивања, локални актери (пољопривредници, управљачи) преузимају управљање у складу са принципима заштите, како би се дугорочно одржао биодиверзитет и спречиле нове деградације.

Резултати:

- Обновљено преко 550 ha погодних станишта у целој регији.
- Успостављено најмање 50 km функционалних еколошких коридора и прелазних станишта.
- Повећање популације волухарице за најмање 20% у обновљеним зонама.
- Вишеструко подигнута свест и знање о очувању врсте и вредности влажних станишта.

Овај пројекат је пример успешне активне обнове и повезивања станишта (кроз еколошке коридоре), као кључне мере за опстанак угрожених врста и стабилност панонских травних и влажних екосистема.

<https://broz.sk/en/projekty/life-microtus-ii/>

Conservation of Parnassius apollo in Poland, Czechia and Austria (LIFE 20 NAT/PL/000151)

Пројекат је усмерен на обнову популација и повезивање станишта једне од најугроженијих европских дневних лептира – аполона (*Parnassius apollo*), који је готово изумро у Чешкој и Аустрији, а у Пољској постоји само једна изолована популација. Главни разлог за пропадање врсте је губитак и фрагментација станишта услед интензивне пољопривреде, урбанизације и ширења инвазивних биљних врста.

Активне мере повезивања станишта:

1. Успостављање мреже миграционих коридора и „прелазних станишта“ (stepping-stone habitats)

- Осмишљена је мрежа од најмање 38 “прелазних станишта” (мозаика повезаних малих станишта), како би се омогућила миграција и повезивање изолованих популација аполоновог лептира – између места гнежђења, храњења и узгоја у Судетима, Белим Карпатима и Алпима.
- Ова станишта обухватају типична сувомезна места са биљкама домаћинима за прописан развој ларви, као и свежа/полу-влажна ливадна подручја богата нектарним врстама за одрасле лептире.

2.Обнова и припрема станишта на већој површини

- Припремљено је и обновљено укупно 252 ха станишта – како би се обезбедили стабилни услови за нове или појачане популације, укључујући уклањање инвазивних врста и унапређење биљне разноврсности.

3. Реинтродукција врсте и формирање нових популација

- Основана су три нова узгојна центра (један у Пољској и два у Чешкој), поред постојећих у Коштеле (Пољска) и Аустрији.
- Реинтродукција: до 1.000 јединки годишње пуштано је у природу на пет локација у Судетима, осам у Белим Карпатима и пет у Алпима.

4. Креирање “Land of Apollo” и “Вртова за Аполо”

- Повезивање реинтродукционих и узгојних пунктова кроз “Land of Apollo” – зону са оригиналним, обновљеним и новим стаништима за врсту и “Gardens for Apollo”, где локална заједница активно учествује у одржавању ландшафтског континуитета.

5. Израда координисаног приступа заштити врсте

- Осмишљен је заједнички приступ на континенталном нивоу, са платформом за размену података и “Приручник за размножавање и очување ” за надлежне институције и актере у три државе.

6. Образовање и подизање свести

- Организовано је више активности за публику и локалне заједнице ради подстицања учешћа у очувању станишта, са посебним нагласком на важност миграционих коридора и мозаика екосистема.

Резултати:

- Враћене и оснажене популације аполоновог лептира у три земље и два биорегиона
- Обновљена и осигурана мрежа микростаништа за миграцију и генетску повезаност
- Обновљено 252 ha кључних станишта
- Оснажена сарадња и размена знања међу државама и институцијама
- Подигнута свест јавности и локалних заједница о значају повезаних станишта за очување врста и биодиверзитета

Овај пројекат представља пример активног приступа обнови и повезивању станишта, са посебним фокусом на успостављање функционалне мреже миграционих коридора и “прелазних станишта”, што је од суштинског значаја за опстанак и ширење популација критично угрожених врста као што је аполонов лептир.

<https://parnassius-apollo.life/stonecrop-for-the-apollo-targeted-sedum-planting-in-lofer>

LIFE VienNATURA: Restoring a Pannonian Landscape in a Growing Capital City (LIFE24-NAT-AT-LIFE-VienNATURA/101215601)

Пројекат усмерен на обнову и очување угрожених травних станишта и шума на простору некадашњег железничког чвора Breitenlee, на рубу Беча (површина: 57–64 ha). Локација је од изузетног значаја за биодиверзитет аустријске престонице – богатство врста обухвата гмизавце, водоземце, птице, инсекте и велики број дивљих пчела.

Потпуно напуштање управљања довело је до напредовања природне сукцесије и масовног ширења инвазивних врста. Ове врсте угрожавају аутохтону флору и фауну и, без интервенције, вредна станишта би била изгубљена. Додатни утицаји су урбани развој који повећава притисак на природу.

Активне мере повезивања станишта:

1. Враћање повезаности и квалитета станишта

- Пројекат повезује фрагментирана травна станишта и шуме у једну функционалну мрежу, укључујући обнављање “коридора” – зелених појасева између свих отворених површина већих од 0,1 ha ради омогућавања несметаног кретања врста.

2. Уклањање инвазивних врста и оживљавање аутохтоног биљног покривача
 - Интензивно механичко и биолошко уклањање инвазивних врста.
 - Враћање цветних ливада, промоција храста као доминантне и карактеристичне врсте у подручју (преко 500 храстова), са циљем обнове типичних стајалишта.
3. Обнављање специфичних станишта и коридора
 - Креирање најмање 5 водених тела за размножавање жаба (*Bufo viridis*) и 25 станишта за гмизавце (посебно *Lacerta agilis*).
 - Постављање гнезда и склоништа за следеће мишове и птице.
 - Очување и увећавање популације орхидеје (*Orchis militaris*) на најмање 3 локалитета.
 - Означавање преко 350 биотопских стабала (са посебним акцентом на стара, полумртва и мртва стабла).
4. Успостављање пашњачког мозаика – динамична шума-степа
 - Обнављање пашњачког амбијента на најмање 20 ха ради симулације природних еколошких процеса, стварања шаролике структуре и већег броја микростаништа.
 - То подржава динамичне промене (степско-шумске транзиције) неопходне за ову врсту стајалишта.
5. Образовање, укључивање јавности и подршка дугорочној заштити
 - Организација најмање 30 акција кроз учешће грађана, школа и волонтера у отклањању инвазивних врста и чувању станишта.
 - Еколошка едукација, јавне инфо табле и програми за подизање свести становништва.
6. Континуиран мониторинг и адаптивно управљање
 - Прате се ефекти мера и стање станишта у циљу трајног очувања, са дугорочним планом управљања.

Резултати:

- Значајно побољшан квалитет станишта (типови 6240*, 6210*, 91Н0), очување и повезивање „цепова“ биодиверзитета на урбаној периферији Беча.
- Повећана стабилност и одрживост популација заштићених и угрожених врста.
- Овај пројекат служи као модел добре праксе за обнове и повезивања станишта у урбаном окружењу у складу са европским прописима и стратегијама.

<https://www.eurovienna.at/en/references/project-management/life-viennatura>

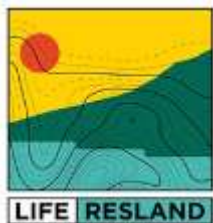

Life Network Danube+: Closing the gaps and promoting a river corridor system with an European perspective (LIFE18 NAT/AT/000915)

Пројекат је спроведен ради обнове и стварања трајно повезаних рукаваца у подручју Tullnerfelder Donau-Auen, са циљем побољшања станишних услова за рибе и друге врсте животиња у Дунаву и околном плавном подручју. Активне мере обухватиле су изградњу

великог обилазног канала дужине 12,5 km и ширине 10–25m, чиме је омогућена неометана миграција свих водених организама. Рестаурација је обухватила стварање и повезивање ритских станишта и мрестилишта за риба, попут шљунковитих и пешчаних обала, као и зона са дрвеним структурама различитих дубина. Ове мере су значајно прошириле доступност слободно текућих делова Дунава и притока, створивши више од 200 km међусобно повезаних водених токова.

<https://www.life-network-danube-plus.at/en>

Adapt and Promote a Resilient and Firewise Living Landscape (LIFE22-CCA-PT-LIFE-ResLand/101102953)

Пројекат је усмерен на смањење ризика од пожара, обнову и очување природних и полуприродних станишта и повећање отпорности на климатске промене у парку природе Синтра-Кашкаш (подручју од изузетног природног и културног значаја са UNESCO статусом и у оквиру мреже Natura 2000).

Активне мере на успостављању коридора и обнови травних, пашњачких и приобалних станишта:

1. Мозаично управљање пејзажем и стварање коридора

- Развој и одржавање “мозаика” различитих типова станишта (шуме, пашњаци, ливаде, обрађене површине).
- Креирање еколошких коридора који омогућавају кретање дивљих врста, дисеминацију семена и одржавање биодиверзитета.
- Прекид континуитета запуштених и високо-запаљивих жбунастих површина ради смањивања опасности од пожара и унапређења повезаности станишта.

2. Обнова и управљање природним и полуприродним пашњацима

- Конверзија најмање 350 ha густог жбуња и деградираних површина у пашњаке, уз помоћ аутохтоних, угрожених пасмина коза, магараца и коња.
- Ротациона испаша на 40+ ha, уз обнављање и управљање природним ливадама и формирану инфраструктуру за пашу, чиме се смањује биомаса (потенцијално гориво за пожаре) и поспешује разноврсност станишта.

3. Обнова приобалних станишта и формирање коридора дуж водотока

- Обнова 61 ha приобалних галерија и мочвара: уклањање инвазивних врста, садња аутохтоних биљака, репрофилисање токова и формирање мочварних џепова.
- Ове зоне служе као линеарни коридори за миграцију и преживљавање ендемских врста, али и као одбрамбене линије против ширења пожара и ерозије.

4. Успостављање стратегијских зона са смањеном вегетацијом (тампон зона)

- Око руралних насеља и главних путева у парку, стварају се 'тампон-зоне' са редукованом биомасом ради лакшег гашења пожара и очувања биодиверзитета.

- Ове зоне представљају и почетне тачке за природно ширење пашњака и мозаичног пејзажа.

5. Природно управљање динама и делимично шумским екосистемима

- Активно одржавање и управљање на 59 ха дина, 338 ха аутохтоне шуме, што доприноси стварању континуитета станишта и јачању еколошких коридора.

Резултати:

- Управљање више од 500 ха који су отпорнији на пожаре, климатске екстреме и инвазивне врсте.
- Обновљено преко 350 ха пашњака и формирани коридори који повезују ливаде, шуме и приобална станишта.
- Стварање заштићених зона и мрежа „појасева“ око насеља, што је кључно за превенцију пожара и биодиверзитет.
- Побољшани услови за опстанак и ширење заштићених биљних и животињских врста (вредне травне и приобалне заједнице, 6210, 5210 и др).
- Успостављена координација више сектора (пољопривреда, шумарство, туризам, локална самоуправа) и јака основа за дугорочно трајно управљање подручјем.

Овај пројекат је модеран пример како се кроз мозаичну обнову, повезивање станишта и стварање еколошких коридора повећава отпорност, спречавају пожари и чувају природне и културне вредности медитеранских пејзажа.

<https://liferesland.com/>

Future proofing the conservation of endangered amphibian species: bridging population recovery with habitat restoration, climate adaptation and policy integration (LIFE24-NAT-BE-LIFE-ToadAlly/101215305)

Овај свеобухватан пројекат намењен је очувању четири угрожене врста жаба у Белгији (*Alytes obstetricans*, *Epidalea calamita*, *Bombina variegata* и *Pelobates fuscus*). Посебан акценат је на обнови, успостављању коридора и повезивању популација, како би се спречила изолованост и омогућило дугорочно преживљавање.

Активне мере на обнови станишта и успостављању коридора:

1. Обнова и стварање терестријалних и водених станишта

- Обновљено и створено 100 ha кључних сувоземних станишта (ливаде, хумке, живе ограде, и сл.), што омогућава сигурно склониште, храну и размену између водених површина.
- Реставрација или изградња преко 300 бара и локви, као „первенствених“ или динамичних станишта неопходних за размножавање свих циљних врста.

2. Успостављање коридора и „прелазних станишта“

- Постављање најмање 145 уточишта у виду камених гомила или живих ограда, који служе као сигурне тачке („прелазна станишта“) при кретању врста између раздвојених станишта.
- Повезивање водених и сувоземних мозаика у функционалне коридоре погодне за миграцију, дисперзију и размену гена међу популацијама, смањујући утицај фрагментације.

3. Поновно настањивање (реинтродукција и репопулација)

- Реинтродукција и јачање најмање осам популација циљаних врста жаба на погодним и обновљеним стаништима.
- Акције базиране на стручним протоколима, праћење успеха и везивање за обновљене коридоре.

4. Укључивање локалне заједнице

- Обука и укључивање преко 100 локалних волонтера за бригу и надзор над обновљеним стаништима и спровођење активности очувања.

5. Интеграција у националне и регионалне акционе планове

- Мере и циљеви пројекта интегрисани у три плана заштите врста у Фландрији и три у Валонији, са потенцијалом за проширење на међудржавном нивоу (Холандија, Немачка).

Резултати:

- Драматично повећана територијална повезаност погодних станишта за жабе (водени и сувоземни коридори).
- Обновљено преко 100 ha копнених и преко 300 водених станишта.
- Успешно поновно насељавање и јачање популација најмање четири ретке врсте.
- Укључена широка јавност и оснажен волонтерски сектор за дугорочно праћење и одржавање резултата.
- Пројекат директно доприноси очувању биодиверзитета, спречавању даљег опадања бројности жаба и реинтеграцији разбијених популација у Белгији и шире.

Овај пројекат је пример интегрисаног приступа: кроз обнову и успостављање коридора, активну заједницу и повезивање водених и сувоземних „тачака“, обезбеђује се опстанак најугроженијим водоземцима северозападне Европе.

<https://www.natuurpunt.be/projecten/life-toadally-project-english>

Natural wood lands, bogs and habitat network around Aussee (LIFE12 NAT/AT/000321)

Овај пројекат спроведен је на већим подручјима али и коридорима Natura 2000 у алпском делу аустријске регије, посебно у зонама “Dachstein plateau” и “Totes Gebirge”. Примарни фокус био је развој структурно богатих шума, обнова мочвара и речних екосистема и стварање мреже еколошких коридора који омогућавају повезивање популација и очување многобројних ретких врста.

Активне мере успостављања и јачања еколошких коридора и прелазних станишта:

1. Развој мреже станишта и еколошких коридора (“прелазних станишта”)

- Успостављена “мрежа станишта тетреба” на 408 ha, кроз креирање прелазних станишта повезујући два Natura 2000 подручја за тетребе и друге врсте (укупно преко 300 ha).
- Реализован је нови Natura 2000 локалитет “Mitterndorfer Biotopverbund” (261,5 ha), који повезује тресаве, влажне ливаде и мочварне делове — стратешке тачке од значаја за многе специфичне врсте.
- Проширење постојећих Natura 2000 локација за 600 ha; укупно 861,6 ha нових заштићених и повезаних подручја.

2. Обнова речних корита као линеарних коридора

- Обновљено је 16 km речно-плавних станишта, стварајући континуитет за популације поточног рака (*Austropotamobius torrentium*) и других водених врста.
- Изграђене и рестауриране бројне баре и локве, стратешки распоређене тако да функционишу као коридори и уточишта за водоземце — жутотрбушку жабу (*Bombina variegata*) и алпског гуштера (*Triturus carnifex*).

3. Унапређење миграционих путева животиња

- Испитиване и инсталиране “рампе за излазак” на оградама за стоку, како би се омогућило несметано кретање водоземаца.
- Креирана широка мрежа тих рампи, и ван заштићених области, која умрежава и степенује амфибијска станишта.

4. Оживљавање и заштита отворених травних зона

- Препаранција бивших алпских пашњака кроз косидбу, спречавање зарастања смрчком и њихово повезивање са осталим стаништима.
- Спречено даље уништавање тресишта (“Rödschitzmoor”) и очувана функција поноришта угљеника.

5. Едукација, сарадња и информисање јавности

- Постављање дрвених платформи за посетиоце, информативних пунктова и израда едукативних публикација/материјала за школе и јавност.

- Јачање сарадње с регионалним партнерима, општинама и невладиним сектором у циљу очувања и репликације резултата.

Резултати:

- Структурно богате и разноврсне шуме на преко 3.000 ha (микростаништа, стварање мртвог дрвета).
- Мрежа “пролазних станишта” и коридора на преко 400 ha.
- Обновљено или створено више од 16 km речно-плавних станишта и мноштво бара.
- Значајно повећање пејзажне повезаности, што омогућава несметано кретање врста и одржавање генетског фонда.
- Позитиван утицај на климатску отпорност, функцију поноришта угљеника, квалитет воде и очување реликтних врста.
- Подизање туристичке атрактивности и квалитета едукације у региону.

Овај пројекат представља пример интегрисане, вишеслојне обнове и умрежавања станишта кроз еколошке коридоре и “прелазна станишта” у планинском алпском пејзажу, у складу са циљевима Natura 2000 и ЕУ стратегијама за биодиверзитет.

https://www.bundesforste.at/fileadmin/naturraummanagement/LIFE_Ausseerland/E14_Laymans_Report/90605_E14_LaymansReport_Screen_English.pdf

LIFE LANDSCAPE FIRE PROJECT - New methodologies for forest fire prevention (LIFE18 ENV/PT/000361)

Пројекат је применио низ активних мера за побољшање повезаности станишта и пионирски је комбиновао савремене и традиционалне технике за превенцију великих пожара у Вереверу Дао Лафоешу (централни Португал) и Естремадури (Шпанија), кроз стратегију мозаичног управљања пејзажем и активним мерама на кључним коридорима.

Активне мере на успостављању коридора и њиховим управљањем:

1. Креирање пејзажних мозаика и стратегијских коридора за спречавање ширења пожара

- У подручјима посебно подложним пожару (са опасним „коридорима“ хомогенизоване, запаљиве вегетације), уређени су и одржавани пејзажни мозаици, састављени од пашњака, ливада и циљано повезаних зона ниске биомасе.

- Кроз „Површине за стратешко управљање“ стварани су противпожарни и функционални коридори, где се кретање, испаша и контролисано паљење употребљавају за сталну редукцију гориве биомасе.

2. Контролисано паљење

- Спроведене су демонстрације и обуке (преко 300 оператера/техничара) у контролисаном паљењу ради спречавања накупљања биомасе у критичним коридорима и оптималног управљања ризиком од пожара.

3. Одржива/циљана испаша и обновљиви тампон-коридори

- На више од 1.110 ха успостављени су управљани пашњаци кроз иновативне планове испаше: мобилна торишта, „виртуелне ограде“, контролисано кретање стада (>90 крава, 1200 коза, 500 оваца).
- Оваква испаша дугорочно одржава пожарне коридоре чистим, снижавајући потребу за мануелним интервенцијама и ниже трошкове (60–80 € по ха).

4. Контрола инвазивних врста и рестаурација аутохтоних станишта

- Паљење и испаша су комбиновани да би се сузбиле инвазивне врсте и очистило 40 ха, док је посађено аутохтоних 250 стабала и орезано преко 300.
- Ово је омогућило повратак аутохтоних врста и обнављање еколошке равнотеже у критичним коридорима.

5. Укључивање локалне заједнице и економска одрживост

- Активним учешћем локалних пољопривредника, чобана и волонтера, успешно је интегрисана испаша као стратешки модел управљања биомасом који штити руралну економију и смањује ризик од пожара.
- Пројекат је ревитализовао рурална подручја и повећао економску исплативост коришћењем традиционалних знања у савременом окружењу.

Резултати:

- Драстичан пад акумулације гориве биомасе у најризичнијим коридорима.
- Више од 1.110 ха директно обновљених и управљаних зона, са падом трошкова управљања (паљење: ~180 €/ха, испаша: 60–80 €/ха; уместо уобичајених 1.000 €/ха).
- Обновљене пејзажни противпожарни коридори са одрживом вегетационом структуром која не дозвољава настанак великих пожара.
- Враћене и стабилизowane популације аутохтоних врста, повећан биодиверзитет и капацитет за складиштење угљеника.
- Овај пројекат постаје модел за друге регије – мере и методе настављају се и након завршетка.

Пројекат је показао како се преко активне мозаичне обнове, контролисаног паљења и циљане испаше стварају трајни коридори и стабилни еко-системски „тампони“ за смањење ризика од пожара и обнову руралних предела Иберије.

<https://life.cimvdl.pt/>